

Transzgenerációs párkapcsolati szkriptek hatása a felnőtt kötődésre

Kovács Ágnes¹, Láday Noémi², Bogdán Noémi³, Koltai Mária⁴

¹Székelgyógyhelyi Városi Kórház- Pszichiátria Osztály, ²Maros Megyei Sürgősségi Kórház- 2. sz. Pszichiátria Klinika,

³Baróti Városi Kórház, ⁴Pécsi Pszichológiai Doktori Iskola

Influența scripturilor relaționale transmise transgenerațional asupra atașamentului adult

În acest studiu am examinat influența scripturilor maritale aversive asupra atașamentului adult în relații romantice. Am comparat două loturi: 91 de indivizi fără scripturi aversive și 23 de indivizi prezentând scripturi familiale aversive. Scripturile transgeneraționale au fost examinate prin arbore genealogic, respectiv un chestionar semistruktural (narrative familiale). Atașamentul adult am examinat prin versiunea scurtă a chestionarului Experiențe în Relații Apropriate. Rezultatele au arătat că cele două grupuri nu au prezentat diferențe semnificative în stiluri de atașament. Analiza narativelor familiale a arătat în schimb diferențe semnificative între indivizii cu atașament sigur și cei nesiguri în câțiva parametri ai psihologiei narrative.

Cuvinte cheie: script familial, atașament adult, stiluri de atașament, narativă

The influence of transgenerational couple relationship scripts on adult attachment

This study aims to describe the influence of transgenerationally transmitted aversive family scripts and messages regarding partner choice on adult attachment within romantic relationships. We looked at two cohorts: 91 spouses without aversive scripts and 23 spouses presenting aversive family scripts. The transgenerational scripts were studied by family tree and semistructured questionnaire (family stories). Adult attachment styles were studied through an abbreviated version of Experiences of Close Relationships self-assessment questionnaire. Results: there was no significant difference in attachment styles across the groups. Content analysis of family stories showed that there was a significant difference between securely and insecurely attached individuals in some parameters of narrative psychology.

Keywords: family script, adult attachment, attachment styles, narrative

Orvostudományi Értesítő, 2009, 82 (3): 201-203

www.orvtudert.ro

Bowlby kötődésmélete szerint a csecsemő veleszületett biológiai szükséglete, hogy szüleivel, felnőtt gondozóival tartós, személyre szóló érzelmi kapcsolatot alakítson ki. A gondozói viselkedés meghatározza a szülő-csecsemő kötődés minőségét, ami viszont a maga során előrejelezheti a jövőbeli szülő-gyerek kötődés milyenségét valamint a párkapcsolati viszonyulást is [2].

Main és munkatársai a kötődés felnőttek körében történő mérésére dolgozták ki a felnőtt kötődési interjút (Adult Attachment Interview=AAI) [8], amely nemcsak, hogy nagyon munka- és időigényes, de a legutóbbi időig csak a szerzők által elismert trénerképzéseinek volt elsajátítható.

A kötődésmélethez Hazan és Shaver [6] alkalmazta először a romantikus kapcsolatokra, olyan önkéntes kérdőívet dolgozva ki, amely a felnőttek kötődési stílusát három kategóriába sorolja, megfigyelve ezeket a csecsemőknél leírt kötődési módzatoknak.

A kérdőíves módszerek fejlesztésében mérföldkönek számított Bartholomew és Horowitz [1] 2 dimenziós (dependencia – elkerülés), 4 kategóriás kötődési modellje. Ennek alapján a leragadt kötődési stílusra az jellemző, hogy az egyén nem bíz saját szerethetőségében, ezért nagymértékben függ mások elismerésétől, sok támogatást igényel, miközben állandóan szorong, hogy túlzott ragaszkodása elrémíti a partnerét. A félelemmel telt kötődő vágyik az elfogadásra, de elkerüli az intim kapcsolatokat, mert fél az elutasítástól, sem magában, sem a másikban nem bíz. Az elutasító kötődést a jellegzetes kényszeres önbizalom, érzelmi kontroll, az intim kapcsolatok fontosságának leértékelése jellemzi. A biztonságosan kötődőt a pozitív önérté-

kelés és a másik értékelése, autonómia – intimitás egyensúly jellemzi, aki képes a másik számára támogatást nyújtani.

Kobak tanulmányai során [7] kiderült azonban, hogy a felnőtt kötődést nemcsak a gyermekkorban kialakult belső munkamodellek határozzák meg, hanem a család és párkapcsolatok minősége is.

John Byng-Hall „családi szkript” elmélete [3] éppen a családi kapcsolatokat, a transzgenerációs mintákat kapcsolja össze a kötődésmélethez. Értelmezése szerint a párkapcsolati szkriptek olyan forgatókönyvek, amelyek a családok elvárásait tükrözik ez esetben arról, hogy ki kivel és hogyan alakíthat ki párkapcsolatot. Ugyanakkor a párválasztási, párkapcsolati sémák nyílt vagy rejtett „üzenetek” formájában is átadódhatnak generációról generációra, amelyek konfliktust akkor okoznak, ha nincsenek összhangban az egyén saját vágyaival, értékrendjével.

Jelen tanulmányban egyrészt arra keressük a választ, hogy az eredeti család elutasító, elrettentő párkapcsolati szkriptjei befolyásolják-e a házastársi kötődést, ugyanakkor a narratívák szintjén is vizsgáljuk a kötődési különbségeket, tudva, hogy a narratíva mentális és nyelvi- szemiotikai tulajdonságai révén biztosítja az intrapszichés folyamatok – kiváltképp az elbeszélő érzelmeinek, tárgykapcsolatainak – vizsgálatát.

Anyag és módszer

2008 január-december időszakban 57 random módon kiválasztott házaspárral sikerült elvégeznünk a vizsgálatot. A vizsgálat alanyai erdélyi magyar, román, illetve vegyes etnikumú (román-magyar) házaspárok voltak.

A következő demográfiai változókat vizsgáltuk: nők átlag életkora: 33 év (25-49), a férfiak átlag életkora: 37 (25-56), a házasságok átlag időtartama: 14,2 év (3-22), iskolai vég-

Dr. Kovács Ágnes

Maroszentgyörgy - Sîngeorgiu de Mureș
str. Pompa 3

E-mail: agcsa@freemail.hu

zettség: átlag 15,8 év (12- 21 év), gyerekek száma: átlag 1,7 (0- 4).

Módszer: a Közvetlen Kapcsolatok Élményei (ECR) rövidített, 36 tételes változata a 18 páros kérdés mentén a kapcsolati szorongást, míg a 18 páratlan kérdés mentén az elkerülést méri [9].

A családja az ismétlődő családi minták feltérképezésére szolgál.

A transzgenerációs hatásokat felmérő félig strukturált kérdőív az eredeti család párkapcsolati szkriptjeit vizsgálja. A családi szkriptek, transzgenerációs hatások úgy érhetőek tetten, ha a családi interakciók ismétlődő jelenetek formájában kerülnek leírásra. Ehhez lehet egyik célravezető eszköz a narratíva (elbeszélés, történet), ezért a kérdőív főleg kapcsolati narratívákra épít.

A narratív pszichológiai tartalomelemzés a tudományos narratív pszichológia módszertani eszköze, amely a történet lényegét alkotó tartalmi és szerkezeti jellemzőkre építve jut el a pszichológiai értelelemhez. Felszíni mondatelemzés útján, a nyelvi mintázatok szintjén történő azonosítás által képes felismerni a pszichológiai tartalom szempontjából releváns narratív kategóriákat (pl. történetek szószáma, tagadás, érzelem-kifejezők, minősítők, visszavonók, a történetek élményminősége stb.).

Statisztikai analízisre a kétmintás t-próbát alkalmaztuk.

Eredmények, megbeszélés

A vizsgált 57 pár, tehát 114 egyén kötődési eloszlása a következőképpen alakult:

63 biztonságos (55,26%), 33 leragadt (28,94%), 11 elkerülő (9,64%), 7 félelemmel telt kötődő (6,14%). Eredményeink annyiban különböznek a szakirodalmi adatoktól (45-60% biztonságos, 15-25% elkerülő, 10-20% leragadt) [5], hogy nagyobb arányban találtunk leragadt kötődőt és ennek megfelelően kevesebb elkerülőt.

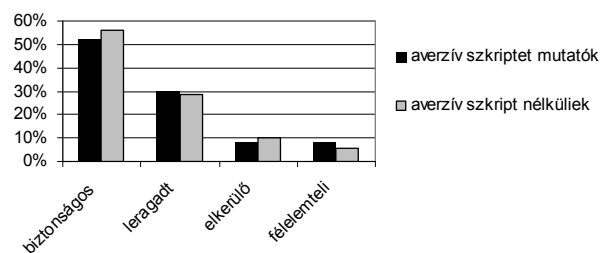
Párokra lebontva magasan domináltak a biztonságos-biztonságos párok: 24 (42,1%), ezt követték a biztonságos-leragadt párok: 13 (22,8%), 8 leragadt-elkerülő (14,03%), a többi kombináció jóval kisebb számban fordult elő, meg-egyezve a szakirodalmi adatokkal [4].

A következőkben a kötődési stílusok megoszlását vizsgáltuk az averzív párkapcsolati szkriptek függvényében.

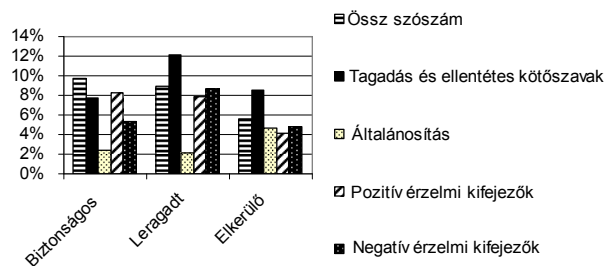
A 114 egyénből 23-nak az eredeti családjában fordultak elő olyan averzív, vagyis az egyén által választott párt inzultáló szkriptek – nyílt vagy rejtett negatív üzenetek, rosszalások, elutasítások, elégedetlenség formájában – amely az illető jelen házastársi kapcsolatát érintette.

Összehasonlítva a két csoportot, az averzív szkriptet jelző egyéneket az averzív szkript nélküliekkel, nem találtunk szignifikáns különbséget közöttük ($p > 0,05$) a kötődési stílus megoszlását illetően (1. ábra).

A következőkben a jellegzetes narratív kategóriákat vetük számba a különböző kötődési stílusoknál.

1. ábra. A kötődési stílusok megoszlása az averzív szkriptek jelenléte szerint

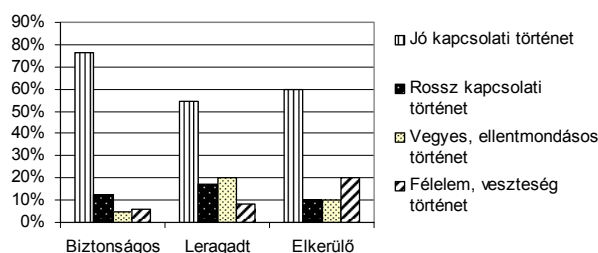

2. ábra. Narratív sajátosságok különböző kötődési stílusoknál

A történetek élményminőségét külön elemeztük, a vizsgált személyek szüleinek kapcsolati történetéből. Négy csoportba soroltuk a történeteket (jó kapcsolati történet, rossz kapcsolati történet, vegyes- ellentmondásos történet, végül pedig félelem- vagy veszteség történet). A fenti kategóriák mentén szignifikánsan ($p < 0,01$) elkülönültek egymástól a kötődési stílusok (2. ábra).

A többi narratív jegyet, így a tagadást és ellentétes kötőszavakat, az általánosítást, a negatív és pozitív érzelem-kifejezőket az össz szószámhoz viszonyítottuk, ezeket három történetből számoltuk: a szülők kapcsolati történetéből, valamint a házaspár negatív illetve pozitív kapcsolati történetéből. A kötődési stílusok közt szignifikáns volt a különbség ($p < 0,01$) ezen narratív mutatók mentén is (3. ábra).

Eredményeink is azt igazolják tehát, hogy a narratívák szoros összefüggést mutatnak az egyén intrapszichés folyamataival, különösképp az emocionális élettel és a szelf- tárgy kapcsolatok minőségével. Ebben az értelemben, a posztmodern családterápiás irányzat elmélete szerint, a narratívák átírásával kötődésbeli változás is elvárható.

3. ábra. A történetek élményminősége a különböző kötődési stílusoknál

Következtetések

Vizsgálatunkban a transzgenerációs averzív párkapcsolati szkriptek nem befolyásolták lényegesen a felnőtt kötődést.

A történetek narratív pszichológiai mutatói mentén elkülönültek a biztonságosan kötődők a bizonytalanul (leragadt vagy félelemteli) kötődőktől.

A család- és párterapeuták számára megfontolandó tehát, hogy kötődési zavarokkal küzdő pároknál a terapeuta nemcsak az elérhető, biztonságot adó személy, aki hozzásegít a transzgenerációs konfliktusos érzelmek felszínre kerüléséhez, megnevezéséhez és átdolgozásához, de a klienssel együtt újraserkesztett narratívák segíthetnek az adaptívabb viselkedési stratégiák, kötődési mintázatok kidolgozásában.

Irodalom

1. Bartholomew K., Horowitz L. - *Attachment styles among young adults: A test of four- category model*, Journal of Personality and Social Psychology, 1991, 61:226-244.
2. Bowlby J. - *Attachment and loss*, Vol. 1. Attachment, Basic Books, New York, 1969, 15-115.
3. Byng- Hall J. - *Munkám családi szkriptekkel*, Animula, Budapest, 1995, 97-113.
4. Fraley R. C., Shaver P. R. - *Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions*, Review of General Psychology, 2000, 2:132-154.
5. Goodwin I. - *The relevance of attachment theory to the philosophy, organization, and practice of adult mental health care*, Clinical Psychology Review, 2003, 23:35-56.
6. Hazan C., Shaver P. R. - *Conceptualizing romantic love as an attachment process*, Journal of Personality and Social Psychology, 1987, 52:511-524.
7. Kobak R. R. - *Adult attachment: A personality or relationship construct*, Psychological Inquiry, 1994, 5:42-44.
8. Main M., Kaplan N., Cassidy J. - *Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation*. In: Bretherton I., Waters E. (Eds.): *Growing points in attachment theory and research*, Monographs of the Society for Research in Child Development, 1985, 50:66-106.
9. Nagy L. - *A felnőtt kötődés mérésének új lehetősége: a Közvetlen Kapcsolatok Élményei kérdőív*, Pszichológia, 2005, (25), 3:223-245.